34577 - Ebu Bekir, Ömer ve Ali (r.a) Aralarında Kim Daha Alim ve Faziletlidir?

Soru

Ali (r.a) hakkında tarafsız olmak istersek, o sahabiler arasında daha yüksek bir mertebeye sahiptir. Hadisler onu sadece bir mücahit olarak değil, aynı zamanda örnek bir insan olarak, ilmi ve fıkhıyla övmektedir. Hatta Ebu Bekir ve Ömer (r.a) daima ona danışır, zorlandıkları meselelerin cevabını bilmezlerdi. Peki, durum böyle iken onların derecesi nasıl onun derecesinden üstün olur?

Detaylı cevap

Allah'a hamd olsun.

Hiç şüphe yok ki büyük sahabi Ali b. Ebî Tâlib –Allah ondan razı olsun– insanların en akıllılarından, en dirayetlilerinden biriydi. Cesareti ve yiğitliği ile ün salmıştı. Çocuklardan ilk Müslüman olan odur. Hicretten önce Peygamber'e yakınlık göstermiştir. Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) Mekke'den Ebu Bekir ile birlikte hicret ederken onu geride bırakmış, o da onun yatağında yatmıştır. Onun faziletlerinden biri de şudur: Sahâbî Sahl b. Sa'd (r.a.) şöyle bildirmiştir: Peygamber (sallallahu aleyhi ve sellem) Hayber günü şöyle buyurdu:
"**Sancağı yarın öyle birine vereceğim ki Allah onun eliyle fetih nasip edecektir.**"
tüm sahabe kalkıp bunu umdular, sabah olup toplandıklarında herkes kendisine verilmesini beklerken Peygamber: "**Ali nerede?**" buyurdu. "Gözlerinden rahatsız" denildi. Onu çağırmasını emretti; Resûlullah gözlerine tükürdü, o anda iyileşti, sanki hiçbir şey yokmuş gibi oldu. (Buhârî 2942, Müslim 2406).

Ali'nin (r.a) bu faziletleri olduğu gibi diğer sahabilerin de üstünlükleri ve faziletleri vardır.
Mesela Ebu Bekir (r.a)'nun faziletlerinden biri: Ebu Saîd el-Hudrî'nin rivayetidir:
Peygamber (s.a.v.) bir hutbe verdi ve şöyle buyurdu:
"**Allah bir kula dünya ile katındaki nimetleri tercih etme imkânını verdi; o kul da Allah'ın**

katındakileri tercih etti.”

Ebu Bekir ağladı. Kendi kendime “Bu yaşlı adam neden ağlıyor?” dedim. Meğer o kul Resûlullah’ın ta kendisiymiş. Ebu Bekir ise bizim en bilgili olanımızmış. Peygamber (s.a.v) şöyle dedi:
“Ey Ebu Bekir, ağlama. Bana arkadaşlığında ve malıyla en çok iyilikte bulunan Ebu Bekir’dir. Ümmetimden bir dost edinecek olsaydım Ebu Bekir’i edinirdim. Fakat (bizimki) İslam kardeşliği ve sevgisidir. Mescidde Ebu Bekir’in kapısı dışında hiçbir kapı açık kalmasın.”
(Buhârî 466, Müslim 2382)

Ebu Bekir’in faziletlerinden biri de hicrette Peygamber’e arkadaşlık etmesidir. Allah Teâlâ şöyle buyurur:

“Eğer siz ona (Peygamber’e) yardım etmezseniz, (biliyorsunuz ki) inkâr edenler onu iki kişiden biri olarak (Mekke’den) çıkardıkları zaman, ona bizzat Allah yardım etmişti. Hani onlar mağarada bulunuyorlardı. Hani o arkadaşına, “Üzülme, çünkü Allah bizimle beraber” diyordu. Allah da onun üzerine güven duygusu ve huzur indirmiş, sizin kendilerini görmediğiniz birtakım ordularla onu desteklemiş, böylece inkâr edenlerin sözünü alçaltmıştı. Allah’ın sözü ise en yücedir. Allah, mutlak güç sahibidir, hüküm ve hikmet sahibidir.” (Tevbe 40)

Yine onun faziletlerinden biri: Amr b. el-Âs şöyle der:
Resûlullah s.a.v beni “Zâtü's-selâsil” ordusunun başına gönderdi. Ben de gelip şöyle sordum:
“İnsanların en çok sevdiğiniz kim?”
“Âişe.”
“Erkeklerden kim?”
“Babası.”
“Sonra kim?”
“Sonra Ömer b. el-Hattab.” Dedi ve birkaç sahabenin ismini zikretti.
(Buhârî 3662, Müslim 2384)

Peygamber (s.a.v.), hastalığı sırasında Ebu Bekir’i insanlar arasında namaz kıldırması için halife olarak bırakmış ve buna itiraz edenlere karşı ısrarla: “Ebu Bekir’e emredin, insanlara namaz kıldırsın” buyurmuştur

(Buhârî 683, Müslim 418).

Yine Enes b. Mâlik'in rivayeti: Peygamber Uhud'a çıktı; yanında Ebu Bekir, Ömer ve Osman vardı. Dağ sallandı. Peygamber şöyle dedi:
"Sakin ol Ey Uhud! Üzerinde bir peygamber, bir sıddîk ve iki şehit var."
(Buhârî 3675)

Ömer b. el-Hattâb'ın –Allah ondan razı olsun– faziletleri

Ebu Saîd el-Hudrî r.a şöyle bildirmiştir: Peygamber (s.a.v.) buyurdu ki:

"Rüyamda insanlar bana arz olunuyordu. Onların üzerinde gömlekler vardı: Bazılarının gömlekleri göğsüne kadar, bazılarının daha da kısa. Ömer bana arz olundu; üzerinde yere sürünecek kadar uzun bir gömlek vardı."
"Bu neye işarettir Ey Allah'ın Resûlü?" dediler.
Rasulullah sallallahu aleyhi vesellem "Dine, işarettir." Dedi.
(Buhârî 23, Müslim 2390)

Abdullah b. Ömer'den rivayet: Peygamber (s.a.v.) şöyle buyurdu:
"Rüyamda bir kap süt getirildi. İçtim; o kadar ki faydası tırnaklarıma kadar nüfuz ettiğini gördüm. Sonra kalanı Ömer'e verdim."
"Bunu neyle tabir ettiniz Ey Allah'ın Resûlü?"
"İlme." (Buhârî 82, Müslim 2391)

Ayrıca Âişe'den rivayet: Peygamber şöyle buyurdu:
"Sizden önceki ümmetlerde 'muhaddes' (ilham edilen) kimseler vardı; eğer ümmetimde onlardan biri varsa o da Ömer'dir."
(Müslim 2398)

Bütün bu deliller sahabilerin faziletlerine işaret eder. Ancak sahabiler arasında bazılarını diğerlerine üstün kılmak, aklen mümkündür ve şer'an sabittir. Bu, istek veya hevâ işi değildir; kaynağı dindir. Allah şöyle buyurur:

“Rabbin dilediğini yaratır ve seçer; onların ise seçim hakkı yoktur.” (Kasas 68)

O hâlde sahabilerin derecelerini belirleyen delillere dönelim:
İbn Ömer şöyle demiştir:
“Peygamber zamanında insanlar arasında üstünlük sıralaması yapar; Ebu Bekir’i, sonra Ömer’i, sonra Osman’ı üstün görürdük.” (Buhârî 3655)

Başka bir rivayette:
“Peygamber zamanında Ebu Bekir’e denk kimse yoktu; sonra Ömer, sonra Osman gelir; sonra sahabiler arasında fazilet yarışı yapmayı bırakırdık.”
(Buhârî 3697)

Bu, sahabilerin tamamının Ebu Bekir’in üstünlüğü üzerinde ittifak ettiğinin delilidir.

Ali bizzat kendisi kimin daha üstün olduğunu söylüyor

Muhammed b. el-Hanefiyye (Ali’nin oğlu) şöyle der:
Babam Ali’ye sordum:
“Resûlullah’tan sonra insanların en hayırlısı kimdir?”
“Ebu Bekir.”
“Sonra kim?”
“Ömer.”
Artık Osman diyeceğinden endişe ettim. “Sonra sen misin?” dedim.
“Ben, Müslümanlardan bir adamdan başka bir şey değilim.”
(Buhârî 3671)

Ali’den şu söz de nakledilmiştir:
“Beni Ebu Bekir ve Ömer’den üstün tutanı, iftira cezası ile cezalandırırım.”

İbn Teymiyye der ki:
“Bu söz, seksenden fazla yoldan Ali’den (r.a) mütevatir olarak nakledilmiştir. Bu yüzden ilk dönem Şiîlerin tamamı Ebu Bekir ve Ömer’i (r.a)üstün kabul ediyordu.”

(Minhâcu’s-Sünne 1/308)

Aynı şekilde Ali’nin (r.a) hutbede şöyle dediği rivayet edilmiştir:
“Bu ümmetin Peygamber’inden sonra en hayırlısı Ebu Bekir’dir, ikinci ise Ömer’dir. Yüce Allah hayrı dilediği yerde kılar”
(Müsned İmam Ahmed: 839, Şeyh Şuayb el Ernavut, isnadı güçlü olduğunu söylemiştir.)

Peygamber Efendimiz (s.a.v.)'in bu hadisleri ve sahabe (r.a.) rivayetleri, aralarında hiçbir ihtilaf bulunmayan Ehl-i Sünnet ve Ümmet inancına şahitlik etmektedir: Bu ümmetin, Peygamber Efendimizden (s.a.v.) sonra en hayırlısı Ebu Bekir Sıddık (r.a.), sonra Ömer (r.a.)’dur. Allah hepsinden razı olsun.

Ebu Bekir ve Ömer’in Ali’ye sürekli danışması meselesi

Ebu Bekir ve Ömer’in daima Ali’ye sorup cevap bilmedikleri iddiası hiçbir sahih kaynakta geçmez. Aksine şunlar sabittir:

- Peygamber (s.a.v.), ölüm hastalığında Ebu Bekir’i imamlığa tayin etmiştir. Bu, onun fıkıhta en bilgili olduğunun delilidir.
- Peygamber, veda haccından önce haccı yönetme görevini Ebu Bekir’e vermiştir. Bu görev, en bilgili sahabeye verilir.
- Ali, bazı hadisleri Ebu Bekir’den öğrenmiştir. Esma b. El Hekam el Fezari Ali r.a’nun şöyle dediğini nakleder:
  “Resûlullah’tan bir hadis işittiğimde Allah dilediği kadar o hadisten faydalanırdım. Sahabelerden biri bana hadis naklettiğinde onu yemin ettirir, yemin ederse tasdik ederdim. Bana Ebu Bekir r.a haber verdi, Ebu Bekir doğru söylemiştir. Şöyle dedi: Resûlullah s.a.v’in şöyle buyurduğunu işittim:
  ‘Bir kimse bir günah işler, ardından kalkıp güzelce abdest alır, sonra namaz kılar ve Allah’tan bağışlanma dilerse, Allah onun günahını mutlaka bağışlar.’
- Sonra şu âyeti okudu:
  “Onlar ki bir kötülük işledikleri yahut nefislerine zulmettikleri zaman Allah’ı hatırlar ve

günahları için O'ndan bağışlanma dilerler..." âyetinin sonuna kadar. Bu hadis Tirmizî tarafından (406 numarayla) rivayet edilmiştir; el-Albânî ise *Sahîhu't-Tirmizî*'de hadisi hasen kabul etmiştir.

İbn Ömer r.a'dan rivayetle Peygamber s.a.v şöyle buyurmuştur:
"Allah, hakkı Ömer'in dili ve kalbi üzerine koymuştur."
(Tirmizî 3682, elbani sahih olduğunu söylemiştir. 2908)

Yine:
daha önce belirtildiği gibi Rasulullah s.a.v O'nun hakkında şöyle demiştir: "Sizden önceki ümmetlerde ilham edilen kimseler vardı; ümmetimde biri varsa o da Ömer'dir."

Şeyhu'l-İslâm İbn Teymiyye rahimehullah şöyle dedi:

"Muteber Müslüman âlimlerinden hiçbiri, Ali'nin; Ebû Bekir ve Ömer'den –hatta yalnızca Ebû Bekir'den– daha âlim ve daha fakih olduğunu söylememiştir. Bu konuda icmâ bulunduğunu iddia eden kimse ise insanların en cahillerinden ve en yalancılarından biridir.

Bilakis birçok âlim, Ebû Bekir es-Sıddîk'ın Ali'den daha âlim olduğunda âlimlerin icmâ ettiğini nakletmiştir. Bunlardan biri de, Şâfiî âlimlerinden, Sünnet imamlarından biri olan imam Mansur b. Abdilcebbâr es-Sem'ânî el-Mervazî'dir. O, *"Takvîmü'l-edille alâ'l-imâme"* adlı kitabında Sünnet âlimlerinin Ebû Bekir'in Ali'den daha âlim olduğuna dair icmâını zikretmiştir.

Ben de meşhur imamlardan hiç kimsenin bu hususta ihtilaf ettiğini bilmiyorum.

Nasıl ihtilaf edilsin ki, Ebû Bekir es-Sıddîk, Resûlullah'ın s.a.v huzurunda fetva veriyor, emrediyor, yasaklıyor, hüküm veriyor ve hutbe okuyordu; tıpkı Resûlullah s.a.v insanları İslam'a davet etmek için çıkıp gittiğinde ve Ebû Bekir'i de beraber götürdüğünde, hicret esnasında, Huneyn günü ve daha başka birçok sahnede yaptığı gibi. Nebî s.a.v ise bunların hepsinde susuyor, onun bu davranışlarını onaylıyor ve söylediklerinden razı oluyordu. Bu mertebe başkasına verilmiş değildi.

Resûlullah s.a.v ilim, fıkıh ve görüş sahibi sahabileriyle istişare ettiğinde, istişarede Ebû Bekir ile Ömer'i öne çıkarırdı. Resûlullah'ın s.a.v huzurunda söz ve ilimde diğer sahabilere göre öne çıkanlar

bu ikisiydi. Bedir esirleri hakkında kendilerine danıştığında, bu meselede ilk konuşan Ebû Bekir ile Ömer olmuştu. Diğer meselelerde de durum böyleydi…

Yine Sahîh-i Müslim'de sabit olduğuna göre, Nebî'nin s.a.v sahabileri onunla birlikte bir yolculukta bulunmuşlardı da (şöyle) buyurmuştu:
"Eğer kavim Ebû Bekir ile Ömer'e itaat ederse, doğru yolu bulurlar."

İbn Abbas'tan da sabit olduğuna göre o, önce Allah'ın Kitabı'na göre fetva verirdi; onda bulamazsa Resûlullah'ın s.a.v sünnetine göre fetva verirdi; onda da bulamazsa Ebû Bekir ile Ömer'in sözüyle fetva verirdi. O, bu yöntemi ne Osman ne de Ali hakkında yapmazdı.

İbn Abbas ise ümmetin âlimi (hibrü'l-umme), zamanının sahabilerinin en bilgilisi ve en fakihi idi; buna rağmen fetva verirken Ebû Bekir ile Ömer'in sözünü diğer sahabilerin sözlerine takdim ediyordu.

Resûlullah'ın s.a.v onun hakkında şöyle buyurduğu da sabittir:
"Allah'ım! Onu dinde fakih kıl ve ona te'vili öğret."

Mecmû'u'l-Fetâvâ, 4/398

Bkz.
el-Fasl fi'l-milel ve'n-nihal, 4/212
Bil Dilâlât, s. 252
eş-Şîa el-İmâmiyye el-İsna'aşeriyye, s. 120